

Крюкова М.А., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології, Національний університет «Одеська юридична академія»,

ФЕНОМЕН СУБ'ЄКТНОСТІ ЯК ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ПСИХОЛОГА

В умовах сучасних трансформацій національної свідомості, коли в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття починає застосовуватися принципово новий суб'єктний підхід до вивчення особистості психолога як до самоцінності та результату суспільного розвитку (М. Боришевський [1], Л. Велитченко [2], С. Максименко [4] та ін.). Сучасне проблемне поле вітчизняної психологічної науки вимагає застосування інноваційних технологій та прийомів дослідження особистості військового психолога. Зокрема, особливої дослідницької уваги набуває необхідність імплемувати в українську психологію традиційні для зарубіжної психології психотехнічні апарати впливу на особистість. На думку М. Боришевського, така наукова когерентність з українським ментальним психотипом є важливою умовою запровадження розповсюджених на інших теренах форм і засобів вивчення особистості [1, с.113]. Таким наріжним каменем є уявлення про особистість військового психолога як інтегрального суб'єкта можливих духовних, моральних, професійних та інших глибинних трансформацій. Спираючись на здобутки З. Карпенко, в структурі інтегральної суб'єктності особистості військового психолога можна виділити наступні рівні розгортання диспозицій фахівця: 1) переддиспозиційний, інстинктивний, індивідний рівень; 2) моносуб'єктний рівень самореалізації; 3) полісуб'єктний, морально відповідальний рівень; 4) метасуб'єктний, індивідуалізований рівень; 5) абсолютносуб'єктний рівень ідеального втілення суб'єктності [3, с.472].

Всі ці рівні інтегральної суб'єктності військового психолога є ієрархізованими конструктами, кожен з них налаштований на досягнення відповідних задач (вітальність та здоров'я як передумова подальших фахових

трансформацій; патріотизм, суспільна користь, справедливість тощо; прагнення до творчої трансцендентності, представленість в інших суб'єктах; визначення свого унікального місця та суспільного призначення).

На підставі пілотажного дослідження виділено два вектори реалізації особистісної суб'єктності військового психолога.

Перший вектор, «Операціональна суб'єктність» реалізується шляхом адаптації психолога до військового середовища, активізація мотиваційних та вольових зусиль. Завдяки операціональній суб'єктності військові психологи активно створюють особистісні внески в оточення військовослужбовців, створюють власний позитивний образ у референтного кола осіб.

Саме операціональна суб'єктність містить у своїй структурі приховані механізми відображеної суб'єктності, яка характеризує особистісні аспекти буття людини у соціумі як форми активної присутності в житті інших людей.

Важливо відмітити, що вектор операціональної суб'єктності зосереджує увагу на особистісному, сенсовому впливі, який здійснюється будь-якою людиною на оточуючий світ. Саме завдяки механізмам вектору операціональної суб'єктності особистість виступає як ідеальна представленість індивіда в інших людях, як його інобуття в них.

Вольові та мотиваційні зусилля, як складові компоненти операціональної суб'єктності, регулюють внутрішні механізми активності, які забезпечують здійснення відображеної суб'єктності в структурі особистості військового психолога.

Другий вектор, «Рефлексивна суб'єктність», розкриває особливості сприйняття військовим психологом своєї суб'єктності, відображеної від зовнішнього середовища. Інноваційний психологічний вимір суб'єктності військового психолога передбачає, що він має усвідомлювати можливі наслідки впливів, які він створює на інших людей. На нашу думку, конструкт рефлексивної суб'єктності емпірично підтверджує тезу про те, що не всі впливи на іншу особистість є позитивними внесками, а лише ті, що створюють підґрунтя до позитивних змін, готують суб'єкта до нового, більш високого рівня розвитку.

Крім того, психолог, який володіє рефлексивною суб'єктністю, має не тільки її усвідомлювати, але й нести за неї психологічну та професійну відповідальність, яка має бути підтверджена особистісними гарантами.

Список використаних джерел

1. Боришевський М. Екстраполяція теоретичних принципів психологічної науки у контекст практичної психології. *Актуальні проблеми практичної психології*. Херсон, 2019. С.113-120.
2. Велитченко Л. Суб'єкт і його атрибутивні категорії. *Наука і освіта*. 2018. №4-5. С.69-73.
3. Карпенко З. До проблеми фундаментальних технологічних досліджень в царині психології розвитку особистості. *Актуальні проблеми практичної психології*. Херсон, 2019. С.471-476.
4. Максименко С. Розвиток психіки в онтогенезі. *Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології*. 2015. 320 с.